

**Міністерство освіти і науки України
Державний заклад
«Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»**

**Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра політичних наук і права**

Гедікова Н. П., Музиченко Г. В., Наумкіна С. М.

**Методичні рекомендації
до виконання та захисту кваліфікаційних (бакалаврських) робіт
зі спеціальності 052 «Політологія» (ОПП «Політологія»)**

Одеса –2023

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Південноукраїнського національного педагогічного університету
імені К. Д. Ушинського (протокол № 5 від 30.11.2023 року)*

Рецензенти:

Коч С. В., доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Долженков О. О., доктор політичних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Гедікова Н. П., Музиченко Г. В., Наумкіна С. М.

Методичні рекомендації до виконання та захисту кваліфікаційних (бакалаврських) робіт зі спеціальності 052 «Політологія» (ОПП «Політологія»).
Одеса : Вид-во «Університет Ушинського». 2023. 69 с.

Методичні рекомендації до виконання кваліфікаційних робіт уміщують правила їх написання та оформлення, вимоги до академічного письма та порядку викладення результатів, процедури підготовки та попереднього обговорення на всіх етапах, організації процедури захисту.

Призначені здобувачам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 052 «Політологія».

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (БАКАЛАВРСЬКОЇ) РОБОТИ.....	6
1.1. Загальні положення.....	6
1.2. Вибір теми кваліфікаційної (бакалаврської) роботи.....	9
1.3. Керівництво кваліфікаційною (бакалаврською) роботою.....	12
1.4. Організаційні етапи виконання кваліфікаційної (бакалаврської) роботи.....	14
1.5. Структурні вимоги до кваліфікаційної (бакалаврської) роботи.....	15
1.6. Змістові вимоги до кваліфікаційної (бакалаврської) роботи.....	18
РОЗДІЛ 2. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ (БАКАЛАВРСЬКИХ) РОБІТ.....	25
2.1. Загальні вимоги до тексту кваліфікаційної (бакалаврської) роботи.....	25
2.2. Правила оформлення кваліфікаційної (бакалаврської) роботи.....	28
2.3. Загальні правила цитування та посилання на використані джерела.....	30
2.4. Дотримання вимог академічної доброчесності.....	32
РОЗДІЛ 3. ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (БАКАЛАВРСЬКОЇ) РОБОТИ.....	35
3.1. Підготовка до публічного захисту. Попередній захист.....	35
3.2. Нормоконтроль кваліфікаційної (бакалаврської) роботи.....	39
3.3. Підготовка до захисту та процедура публічного захисту кваліфікаційної (бакалаврської) роботи	40
3.4. Оцінювання кваліфікаційної (бакалаврської) роботи.....	42
3.5. Порядок зберігання кваліфікаційних (бакалаврських) робіт.....	49
ДОДАТКИ.....	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	66

ПЕРЕДМОВА

Наведені вимоги містять загальні методичні рекомендації щодо підготовки, змісту і структури, написання, оформлення та порядку захисту, критерії оцінювання кваліфікаційних (бакалаврських) робіт за спеціальністю 052 «Політологія» у Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Вимоги розроблено на основі чинного законодавства України, нормативних документів Міністерства освіти та науки України, Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII (зі змінами та доповненнями); Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII (зі змінами та доповненнями); Постанови Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 12.06.2019 р. № 509); Постанови Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 № 1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти» (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 10.05.2018 №347); Наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» (зі змінами та доповненнями), інших нормативно-правових актів; Стандартів вищої освіти: ДСТУ 3008:2015 «Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання»; ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання»; Статуту Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», внутрішніх нормативно-правових актів Університету, у тому числі з питань організації освітнього процесу; «Положення про кваліфікаційні (бакалаврські/магістерські) роботи на здобуття першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»» (від 28.04.2022) тощо, а

також використано рекомендації з різних навчально-методичних та довідкових видань.

Здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти виконує кваліфікаційну роботу як власний проєкт за унормованою в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (далі – Університет Ушинського) процедурою, у межах якої планує свої дії з урахуванням власних науково-дослідницьких інтересів, індивідуальних здібностей та умінь.

РОЗДІЛ 1.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (БАКАЛАВРСЬКОЇ) РОБОТИ

1.1. Загальні положення

Виконання кваліфікаційної (бакалаврської) роботи є складовою підсумкової атестації й завершальним етапом навчання здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня освітньо-професійної програми «Політологія» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 052 «Політологія» в Університеті Ушинського.

Кваліфікаційна (бакалаврська) робота – це самостійно виконане та логічно завершене дослідження, яке закінчує цикл професійної підготовки здобувача вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем, передбачає розв'язання складних спеціалізованих задач і практичних проблем у політичній сфері, що характеризується комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням теорій та методів політичної науки.

Кваліфікаційна робота має комплексний характер, а за рівнем та обсягом знань, умінь, інших компетентностей повинна відповідати вимогам відповідного галузевого стандарту вищої освіти та профілю освітньо-професійної програми підготовки. Підготовка кваліфікаційної роботи передбачає систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань зі спеціальності та застосування їх при вирішенні конкретних наукових, соціальних, виробничих та інших завдань.

Кваліфікаційна (бакалаврська) робота містить розроблення теоретичних питань та/або розв'язання завдань прикладного характеру, фрагменти теоретичного або експериментального дослідження, синтезує підсумок теоретичної та практичної підготовки в рамках обов'язкового й варіативного складників певної освітньої програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти і є формою контролю набутих здобувачем

під час навчання інтегрованих знань, умінь та навичок, необхідних для виконання професійних обов'язків, передбачених відповідним стандартом вищої освіти. Обсяг часу для її виконання визначено відповідною освітньою програмою підготовки і відповідним навчальним планом та носить індивідуальний характер.

Самостійність кваліфікаційної роботи передбачає її оригінальність, наявність елементів новизни матеріалів і результатів або концептуально нове узагальнення раніше відомих матеріалів і положень. Такі роботи містять науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати, наукові положення, які виносяться на публічний захист. Під час їх написання випускники мають продемонструвати здобуті компетентності, застосовувати методи та прийоми наукового дослідження, організувати пошукову роботу, опрацювати різнопланові джерела. Будь-які форми запозичення раніше отриманих наукових результатів без посилання на автора і джерело запозичення, цитування без покликання на відповідне наукове дослідження не припустимі.

Виконана кваліфікаційна робота є підставою для отримання відомостей про знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості здобувача, набуті під час навчання, які можна ідентифікувати, виміряти й оцінити.

Кваліфікаційна робота виконує кваліфікаційну функцію, тобто готується з метою прилюдного захисту, на підставі якого екзаменаційна комісія з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК) приймає захист та офіційно встановлює результат оцінювання і визнання досягнення здобувачем компетентностей (результатів навчання) відповідно до стандартів вищої освіти, що засвідчується відповідним документом про вищу освіту. Процедура захисту визначена в Положенні про порядок створення та організацію роботи екзаменаційної комісії Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Атестація проводиться у формі публічного захисту (демонстрації) з дотриманням принципів відкритості й гласності.

Метою підготовки кваліфікаційної (бакалаврської) роботи є систематизація, закріплення та поглиблення теоретичних знань, а також виявлення рівня професійної готовності майбутнього фахівця щодо практичної діяльності при постановці та вирішенні конкретних завдань.

Кваліфікаційна (бакалаврська) робота повинна представляти закінчену розробку актуальної наукової проблеми. Вона повинна:

- бути актуальною, мати новизну, виконуватись на рівні сучасних досягнень науки і техніки;
- мати спрямування на вирішення практичних завдань майбутньої професійної діяльності;
- стимулювати у студентів творчий пошук нових пріоритетних наукових рішень;
- вимагати опрацювання спеціальної наукової і методичної літератури;
- пов'язуватись з планами наукових досліджень керівника, кафедри, інших наукових підрозділів закладу;
- узагальнювати і розвивати науково-дослідницькі уміння студента.

Головними завданнями підготовки кваліфікаційної (бакалаврської) роботи є:

- поглиблення знань студентів з актуальних проблем відповідної навчальної дисципліни за обраним напрямом підготовки;
- розширення й поглиблення теоретичних знань студентів з обраної проблеми, систематизація і аналіз сучасних наукових підходів до розв'язування теоретичних та практичних завдань;
- удосконалення умінь та компетентностей студентів самостійно організувати та проводити наукові дослідження актуальної проблеми;
- розвиток умінь студентів застосовувати здобуті теоретичні знання під час вирішення конкретних наукових завдань;
- набуття студентами необхідних компетентностей у процесі підготовки і проведення емпіричного дослідження;

– удосконалення компетентностей самостійної роботи студентів із фаховою науковою літературою й розвиток умінь критичного опрацювання наукових інформаційних джерел;

– формування здатності студентів до самоосвіти і саморозвитку, самостійної дослідницької роботи у майбутній професійній діяльності.

Кваліфікаційна (бакалаврська) робота є ефективнішою, якщо логічно продовжує тематику курсової роботи або діяльність студента у науковому студентському гуртку чи проблемній групі.

Мета й завдання дослідження в межах конкретної кваліфікаційної роботи визначаються її темою, структурою, специфікою об'єкта, предмета та інформаційною базою дослідження.

Успішне виконання наукового дослідження і написання кваліфікаційної роботи залежить від багатьох чинників, серед яких найважливішим є чітке уявлення про основні вимоги, що ставляться до кваліфікаційних (бакалаврських) робіт. Ці вимоги стосуються наукового рівня кваліфікаційної роботи, її змісту, структури, академічної форми викладу та технічного оформлення. Робота над кваліфікаційною (бакалаврською) роботою вимагає чіткого й системного викладу матеріалу, логічного й аргументованого обґрунтування отриманих результатів, наукової коректності, формує компетентності, важливі для аналітичного опрацювання значних обсягів інформації. При її написанні студент набуває значний практичний досвід, який стане йому у нагоді у подальшій професійній діяльності.

1.2. Вибір теми кваліфікаційної (бакалаврської) роботи

Формування тематики кваліфікаційних (бакалаврських) робіт здійснюється кафедрою політичних наук і права за освітньо-професійною програмою «Політологія» і доводиться до відома здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти на початку сьомого семестру навчання.

Тематика кваліфікаційних робіт переглядається й оновлюється щорічно та має відображати найсучасніші тенденції розвитку держави і суспільства.

Студент самостійно (або з допомогою викладача кафедри) обирає тему кваліфікаційної (бакалаврської) роботи з переліку тем, затверджених на засіданні кафедри. Студент може запропонувати до включення у вказаний вище перелік свою тему з обґрунтуванням доцільності її дослідження.

Тема кваліфікаційної (бакалаврської) роботи повинна відповідати наступним вимогам:

- відповідати спеціальності, з якої студент буде захищати кваліфікаційну роботу;

- бути актуальною, відзначатися новизною та перспективністю;

- бути осяжною;

- давати простір для наукового пошуку;

- становити практичний інтерес у сфері суспільно-політичної діяльності;

- передбачати очікувані результати, які відповідають реальним потребам та розвитку держави, суспільства і спрямовані на їх практичне впровадження.

Під час вибору теми кваліфікаційної (бакалаврської) роботи доцільно враховувати:

- ступінь розробки й висвітлення досліджуваної проблеми в науковій літературі;

- наявність невирішених чи недостатньо обґрунтованих проблем у наукових джерелах, практичній діяльності організацій, установ, підприємств, державних органів тощо;

- можливість одержання необхідних даних для виконання кваліфікаційної (бакалаврської) роботи;

- власні науково-дослідницькі інтереси студента;

- індивідуальні здібності студента і його схильність до науково-дослідницької роботи, набутий практичний досвід.

Студенти повинні вибирати і закріплювати за собою теми в установленій термін (протягом двох перших тижнів від початку навчального семестру).

Перелік тем робіт, закріплених за студентами, та наукових керівників і рецензентів затверджується наказом ректора університету. *Довільна зміна студентом офіційно затвердженої теми своєї роботи не допускається.*

Тема має бути стилістично сформульована у вигляді одного розповідного речення та повинна окреслювати межі проведення дослідження, відображати мету і відповідати змісту роботи. У назві не можна вживати скорочення та аббревіатури, потрібно уникати використання ускладненої термінології. Не допускається починати назву зі слів «Вивчення процесу...», «Дослідження шляхів...», «Розробка і дослідження...», «Деякі питання...», «Матеріали до вивчення...», «До питання...» тощо.

При виборі теми необхідно враховувати, що в межах однієї форми навчання, як правило, не допускається виконання кваліфікаційної (бакалаврської) роботи за однією і тією самою темою двома чи більше студентами. Тому на кафедрі повинна зберігатися інформація для студентів про вільні теми кваліфікаційних (бакалаврських) робіт.

Формування та затвердження теми кваліфікаційної роботи відбувається за такою процедурою:

– студент письмово заявляє про обраний напрям кваліфікаційної роботи за формою встановленого зразка (Додаток А). Заява здобувача вищої освіти є підставою для призначення наукового керівника;

– студент спільно з визначеним науковим керівником формує тему кваліфікаційної роботи;

– теми кваліфікаційних робіт студентів обговорюються і затверджуються на засіданні кафедри політичних наук і права.

Обравши тему, студент має чітко визначити мету кваліфікаційної (бакалаврської) роботи, окреслити коло завдань, які мають бути вирішені для її досягнення, підібрати відповідну наукову літературу та нормативно-інструктивні матеріали з обраної тематики, фактологічний і фактичний інформаційний матеріал.

Редакційне уточнення у формулюванні або зміна затвердженої теми можливі лише в окремих випадках за наявності достатньо аргументованих причин за згодою наукового керівника і затверджене на засіданні кафедри. Така зміна затверджується додатковим наказом ректора. Проект наказу готує випускова кафедра і подає не пізніше ніж за 4 місяці до планового попереднього захисту кваліфікаційної роботи.

Після визначення наукового керівника, здобувач вищої освіти повинен погодити індивідуальний план роботи, заповнити завдання на кваліфікаційну (бакалаврську) роботу.

1.3. Керівництво кваліфікаційною (бакалаврською) роботою

Науковий керівник кваліфікаційної (бакалаврської) роботи визначається кафедрою із числа науково-педагогічних працівників з ученим званням та/або науковим ступенем.

Науковий керівник роботи:

- надає студенту консультативну допомогу з питань вибору теми роботи, розробки її плану, добору спеціальної літератури, підготовки окремих розділів;
- знайомить студента з вимогами щодо підготовки та захисту кваліфікаційної (бакалаврської) роботи;
- надає допомогу у складанні завдання на кваліфікаційну (бакалаврську) роботу й здійснює систематичну перевірку його виконання;
- контролює дотримання студентом графіку підготовки кваліфікаційної (бакалаврської) роботи;
- здійснює загальне керівництво кваліфікаційною (бакалаврською) роботою і несе відповідальність за наявність у роботі помилок системного характеру;
- надає відгук на кваліфікаційну (бакалаврську) роботу з ґрунтовною характеристикою її якості відповідно до критеріїв оцінювання;

– вирішує питання про допуск роботи до попереднього захисту на кафедрі;

– надає допомогу студентові в підготовці роботи до захисту.

Студент зобов'язаний подавати написані структурні частини кваліфікаційної (бакалаврської) роботи науковому керівнику впродовж усього періоду її написання у строки, визначені науковим керівником.

Здобувач вищої освіти:

– несе відповідальність за якість підготовленої кваліфікаційної (бакалаврської) роботи, а також своєчасне, із дотриманням регламенту подання науковому керівнику розділів (частин) роботи;

– отримує від наукового керівника консультаційну допомогу з вибору (формування) теми дослідження, структури, ключової ідеї та проблеми дослідження; опрацювання необхідних джерел, зокрема нормативних і довідкових матеріалів, наукових видань тощо за темою кваліфікаційної (бакалаврської) роботи;

– звертає увагу на зауваження наукового керівника та за відсутності суттєвих невідповідностей авторській ідеї здобувача вносить відповідні зміни до кваліфікаційної (бакалаврської) роботи;

– подає на випускову кафедру повністю виконану кваліфікаційну (бакалаврську) роботу для її попереднього захисту;

– готує доповідь та ілюстративні матеріали до захисту та захищає кваліфікаційну (бакалаврську) роботу перед екзаменаційною комісією;

– несе відповідальність за виконання вимог до оформлення кваліфікаційної (бакалаврської) роботи та її структурних елементів, дотримання вимог академічної доброчесності.

Завершена, оформлена належним чином та прошита кваліфікаційна (бакалаврська) робота повинна бути подана студентом науковому керівникові для написання висновку у визначений термін.

1.4. Організаційні етапи виконання кваліфікаційної (бакалаврської) роботи

Виконання студентом кваліфікаційної (бакалаврської) роботи передбачає послідовну реалізацію таких етапів:

- а) вибір теми дослідження;
- б) складання завдання на кваліфікаційну (бакалаврську) роботу та індивідуального календарного плану-графіку виконання роботи (додаток Б);
- в) огляд літератури за темою роботи: законодавчої, нормативно-правової, спеціальної (в тому числі тієї, що міститься в періодичних виданнях), підбір фактологічного та фактичного матеріалу;
- г) складання плану;
- д) написання та оформлення тексту кваліфікаційної роботи;
- е) перевірка розділів (частин) кваліфікаційної (бакалаврської) роботи науковим керівником;
- ж) доопрацювання роботи згідно із зауваженнями керівника, зазначеними у відгуку;
- з) перевірка унікальності тексту на плагіат та попередній захист;
- і) подання роботи на зовнішнє рецензування;
- к) захист кваліфікаційної (бакалаврської) роботи.

Кваліфікаційна (бакалаврська) робота повинна відповідати наступним **вимогам**:

- назва кваліфікаційної (бакалаврської) роботи має бути, по можливості, короткою, відповідати обраній спеціальності, з якої пишеться робота та суті наукової проблеми (завдання), вказувати на мету дослідження;
- виконана українською мовою;
- бути цілеспрямованою, тобто присвяченою дослідженню однієї проблеми;
- логічно та послідовно структурованою за змістом;
- вирізнятися глибиною дослідження та повнотою висвітлення визначених питань;

- переконливістю аргументації викладених думок;
- точністю і стислістю формулювань, конкретністю викладу матеріалу;
- обґрунтованістю висновків і рекомендацій;
- грамотністю оформлення пошукового апарату роботи;
- вмінням працювати з науковими, законодавчими та іншими нормативно-правовими джерелами з досліджуваного питання, а також відповідати іншим вимогам, що пред'являються до оформлення рукописів.

1.5. Структурні вимоги до кваліфікаційної (бакалаврської) роботи

Кваліфікаційна (бакалаврська) робота за змістом є науковою роботою з аналізом досліджуваної проблеми, яка повинна містити:

- титульний аркуш,
- зміст,
- перелік умовних позначень (за необхідності),
- вступ,
- основну частину, яка складається з розділів і підрозділів, кожний з яких завершується стислими висновками,
- висновки,
- список використаних джерел,
- додатки (за необхідності),
- завдання на кваліфікаційну роботу,
- реферат,
- відгук наукового керівника,
- зовнішня рецензія,
- короткий звіт подібності (результат перевірки кваліфікаційної роботи на ознаки академічного плагіату),

При підрахунку загального обсягу кваліфікаційної (бакалаврської) роботи не враховуються: завдання на кваліфікаційну роботу, реферат, відгук наукового

керівника, зовнішня рецензія, список використаних джерел, додатки, короткий звіт подібності.

Загальний обсяг кваліфікаційної (бакалаврської) роботи становить 40-50 сторінок (без урахування списку використаних джерел, Додатків та Анотацій). Титульна сторінка не нумерується, але враховується.

На внутрішньому боці обкладинки після тексту роботи вклеюється конверт формату А5, до якого вміщуються:

- письмова рецензія;
- відгук наукового керівника кваліфікаційної (бакалаврської) роботи;
- завдання на кваліфікаційну (бакалаврську) роботу.
- документи про апробацію результатів роботи (ксерокопії програм конференцій, наукових семінарів тощо, а також опублікованих наукових статей, тез наукових доповідей тощо) – за наявності,

Титульний аркуш роботи містить найменування міністерства, закладу вищої освіти, факультету та кафедри, де виконана робота; назву роботи; прізвище, ім'я, по батькові автора; назву освітньої програми; шифр і найменування спеціальності; рівень вищої освіти; прізвище та ініціали наукового керівника, його посаду, науковий ступінь і вчене звання, місто і рік захисту кваліфікаційної роботи (Додаток В).

Завдання на кваліфікаційну (бакалаврську) роботу (не нумерується, не входить до загального обсягу сторінок). Під час оформлення кваліфікаційної роботи заповнене індивідуальне завдання розміщується після титульної сторінки.

Реферат (обсяг 300–500 слів, не нумерується, не входить до загального обсягу сторінок). Реферат призначений для експрес-ознайомлення з кваліфікаційною (бакалаврською) роботою. Він має бути стислим та достатньо інформативним.

Реферат повинен містити: відомості про обсяг кваліфікаційної роботи, кількість розділів у її структурі, а також ілюстрацій, таблиць, додатків, джерел

згідно із списком використаних джерел (усі відомості наводять, включаючи дані додатків).

Текст реферату повинен відображати подану у кваліфікаційній роботі інформацію і, як правило, у такій послідовності:

- об'єкт дослідження або розроблення;
- предмет дослідження;
- мета та завдання;
- методи дослідження з визначенням отриманих за їх допомогою результатів.

Виклад матеріалу в *рефераті* повинен бути стислим і точним. Потрібно використовувати синтаксичні конструкції наукової мови, уникати складних граматичних зворотів.

Наприкінці тексту реферату визначають ключові слова кваліфікаційної (бакалаврської) роботи. Ключові слова (слова за темою, які найчастіше вживані у кваліфікаційній роботі) подають у називному відмінку. Кількість ключових слів – від п'яти до семи. За рішенням кафедри кваліфікаційна робота може бути доповнена анотацією, ключові слова можна подавати не лише українською, а й іноземними мовами.

Відгук наукового керівника (не нумерується, не входить до загального обсягу сторінок). У відгуку науковий керівник відображає найбільш суттєві моменти кваліфікаційної (бакалаврської) роботи, відповідність методів дослідження, оригінальність та обґрунтованість висновків і рекомендацій, якість оформлення й логічність викладу матеріалу, недоліки роботи, робить висновок про рекомендацію або не рекомендацію кваліфікаційної роботи до захисту.

Зовнішня рецензія (не нумерується, не входить до загального обсягу сторінок). Зовнішнє рецензування кваліфікаційної (бакалаврської) роботи проводиться з метою надання екзаменаційній комісії незалежної експертної оцінки професійних компетентностей здобувачів, продемонстрованих при

підготовці кваліфікаційної роботи. Його проводять практики та фахівці в тих галузях знань, яким присвячені теми кваліфікаційних (бакалаврських) робіт.

Зовнішніми рецензентами можуть бути: керівники відповідних структурних підрозділів бази практики чи організації, де проходив практику або працює (для заочної форми навчання) здобувач; наукові працівники науково-дослідних установ; працівники міністерств і відомств за фаховим спрямуванням, а також фахівці в тій галузі, якої стосується тема кваліфікаційної роботи.

Короткий звіт подібності (результат перевірки кваліфікаційної роботи на ознаки академічного плагіату) (не нумерується, не входить до загального обсягу сторінок, є останньою сторінкою). Кваліфікаційна робота проходить перевірку на наявність ознак академічного плагіату. Процедура підготовки кваліфікаційної роботи та терміни її представлення для перевірки на рівень академічного плагіату визначаються та доводяться до здобувача випусковою кафедрою.

1.6. Змістові вимоги до кваліфікаційної (бакалаврської) роботи

Зміст містить: вступ; заголовки розділів, підрозділів; висновки; список використаних джерел; додатки (якщо вони є); із зазначенням номера сторінки, на якій розпочинається цей структурний елемент роботи. Зміст включає: послідовно перераховані назви всіх структурних елементів кваліфікаційної роботи із зазначенням номерів сторінок, з яких вони починаються. Заголовки Змісту повинні точно відповідати заголовкам у тексті кваліфікаційної роботи. Зміст зручно оформлювати у вигляді таблиці з двох стовпчиків (зовнішні і внутрішні межі таблиці не відображати), в одному з яких розміщувати назви розділів, підрозділів, а в іншому – нумерацію сторінок (див. додаток Г).

Перелік умовних позначень застосовується в разі використання маловідомих скорочень, специфічної термінології, позначень тощо. Він подається у вигляді окремого списку, який розміщується після ЗМІСТУ, перед

ВСТУПОМ. Друкується двома колонками у вигляді окремого списку, який розміщується перед вступом (див. додаток Д). У разі використання скорочень чи подібних позначень у роботі менше як 3 рази, то заносити їх до переліку умовних позначень не потрібно. У цьому випадку достатньо після першого використання такого позначення у роботі вказати на його повне значення.

Вступ (як правило, від 2 до 5 сторінок) розкриває сутність наукової проблеми, її значущість, підстави і вихідні дані для розроблення теми, стан розробленості, обґрунтування необхідності проведення дослідження.

У вступі необхідно зазначити актуальність обраної теми, мету, завдання роботи, її наукове та/або практичне значення, вибір предмета дослідження, надати коротку характеристику джерел та огляд літератури з обраної теми, визначити методи та способи розв'язання поставлених завдань, зазначити, на яких наукових заходах (конференціях) висвітлено результати дослідження.

Основні структурні елементи вступу

Актуальність проблеми, яка зумовила вибір теми дослідження (формулюється доцільність роботи для розвитку відповідної галузі науки шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими розв'язаннями проблеми). Обґрунтовується актуальність обраної теми, розкривається її практична значущість, подається огляд ступеня розробки даної проблеми без чіткої аргументації окремих позицій, підкреслюється необхідність вирішення конкретних питань теми в контексті сучасних соціально-політичних перетворень.

Об'єкт дослідження – процес або явище, що породжує проблемну ситуацію й обране для вивчення. Це те, що породжує проблемну ситуацію. Об'єкт відносно автономний і має визначені межі.

Предмет дослідження знаходиться в межах об'єкта і становить частину від цілого (тобто об'єкта). Об'єкт і предмет співвідносяться як загальне і часткове. В об'єкті виділяють ту його частину, яка й стане предметом дослідження. Саме на предмет спрямована увага автора, оскільки він має

визначати назву роботи. Предмет визначається, насамперед, метою дослідження.

Мета дослідження пов'язана з об'єктом і предметом дослідження, а також з його кінцевим результатом, як запланований результат відображає спрямованість досліджень і за змістом відповідає назві роботи. Мета роботи повинна бути сформульована лаконічно, але переконливо. Мета розкривається переліком завдань, які вирішуються у кваліфікаційній роботі.

Завдання – це конкретні шляхи, засоби досягнення поставленої мети (вони перераховуються відповідно до плану).

Завдання дослідження передбачають такі елементи:

– вирішення певних теоретичних питань, які входять у загальну проблему дослідження (наприклад, виявлення її типового стану, визначення сутності понять, явищ, процесів, узагальнення, систематизація класифікація даних явищ, процесів, ознак, рівнів функціонування, критеріїв ефективності, принципів та умов застосування тощо);

– проведення емпіричного дослідження (визначення процедури, методів дослідження, організація та проведення дослідження і опрацювання отриманих результатів);

– розробка методичних рекомендацій та пропозицій щодо використання результатів дослідження у практиці.

Методи дослідження – методи, використані для досягнення поставленої у кваліфікаційній (бакалаврській) роботі мети, при цьому коротко та змістовно визначаючи, що саме досліджувалося тим чи іншим методом.

Практичне значення одержаних результатів може виражатися в різних формах, що визначається характером самої роботи.

Апробація результатів дослідження (наводяться дані щодо участі автора в конференціях, колоквиумах і щодо публікацій). Апробація результатів кваліфікаційної (бакалаврської/магістерської) роботи є обов'язковою умовою допуску роботи до захисту.

Основна частина роботи передбачає безпосередній виклад змісту теми кваліфікаційної (бакалаврської) роботи, глибоке і всебічне висвітлення її основних положень. Вона складається з розділів та підрозділів залежно від специфіки обраної теми. Орієнтовно основна частина роботи поділяється на 2 розділи, а за умови врахування особливостей теми дослідження та обґрунтування здобувачем вищої освіти доцільності вона може містити і 3 розділи. Здобувач вищої освіти повинен узгодити з науковим керівником план та структуру роботи, її основні завдання і порядок роботи. Науковий керівник здійснює контроль за виконанням здобувачем вищої освіти погодженого графіку роботи. Усі дані записуються в завданні здобувача вищої освіти на виконання кваліфікаційної (бакалаврської) роботи.

В основній частині студент повинен викласти: основні теоретичні положення, що визначають сутність обраної теми, предмету дослідження, ґрунтуючись на меті та завданнях кваліфікаційної (бакалаврської) роботи; проаналізувати положення, враховуючи наявність різноманітних підходів до зазначених проблем на основі аналізу спеціальної літератури; обґрунтувати та сформулювати особисту точку зору з розглянутих питань.

РОЗДІЛ 1 – теоретико-методологічний (2 – 3 підрозділи кваліфікаційної (бакалаврської) роботи). У ньому здобувач демонструє свої науково-дослідницькі компетенції, розкриває сучасний стан наукової думки щодо проблем досліджуваної теми, аналізує різні теорії та концепції, проводить критичний огляд відповідних наукових джерел вітчизняних та зарубіжних авторів, висловлює й обґрунтовує авторську позицію, формулює проблемні питання. Важливе місце в цьому розділі посідає викладення методологічних підходів, які будуть використані в наступних частинах кваліфікаційної (бакалаврської) роботи.

РОЗДІЛ 2 – аналітико-дослідницький (2 – 3 підрозділи кваліфікаційної (бакалаврської) роботи). Студент, використовуючи фактичний матеріал, і зібрану інформацію, аналізує та розкриває зміст питань на прикладі конкретного соціально-політичного явища чи процесу. Зміст другого розділу

базується на узагальненні та аналізі інформації, зібраної здобувачем під час практики. Розділ має бути максимально насичений фактологічною і фактичною інформацією, яка отримана в процесі емпіричного дослідження, аналізом та інтерпретацією отриманих результатів. Аналіз проблеми повинен здійснюватися з урахуванням чинників позитивного та негативного впливу. У другому розділі студент повинен сформулювати конкретні пропозиції, направлені на вирішення теоретичних і практичних проблем, виявлених під час написання кваліфікаційної (бакалаврської) роботи. Цей розділ для забезпечення логічної послідовності дослідження повинен містити фактологічне підтвердження існування проблеми, визначеної у предметі дослідження.

Усі ці розділи повинні бути логічно пов'язані між собою. Виклад матеріалу підпорядковують одній провідній ідеї, чітко визначеній темою роботи.

Кожен розділ чи підрозділ повинен мати таку схему: короткий вступ, факти та їх опис, проведення дослідження на основі обраного наукового методологічного апарату, проведення підсумків. Обов'язковими наприкінці кожного розділу є проміжні висновки.

У висновках викладають найбільш важливі наукові та практичні результати роботи, які повинні містити формулювання розв'язаної наукової проблеми (задачі), її значення для науки і практики. Далі формулюють висновки та рекомендації щодо наукового та/чи практичного використання здобутих результатів.

Кваліфікаційна (бакалаврська) робота повинна завершуватися **списком використаних джерел**, на які є покликання в тексті наукової роботи, та які використані при її підготовці й написанні.

До переліку використаних джерел включаються, як правило, ті джерела, на які були зроблені посилання в роботі або ті джерела, які висвітлюють відповідну тему і знайомі авторові роботи.

Список використаних джерел містить їх бібліографічні описи. Бібліографічний опис списку використаних джерел необхідно оформляти з

урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» (див. додаток Е). Список використаних джерел подають за алфавітним порядком: український алфавіт береться за основу для подання літератури, написаної кирилицею, англійський – для літератури латинських абеток. Мінімальна кількість наведених у списку використаних джерел – 30 найменувань (монографії, статті, збірники тощо). Включена до списку література нумерується наскрізно від першої до останньої назви.

Додатки наводяться в кінці роботи після списку використаних джерел. Додатки не входять до загального обсягу кваліфікаційної роботи, але нумеруються наскрізною нумерацією. Додатки можуть включати допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття роботи (таблиці, графіки, глосарії, методи, ілюстрації, рекомендації щодо впровадження), їх подають у разі необхідності.

По центру зазначається слово ДОДАТКИ, далі на цій само сторінці починається Додаток А, який пишеться в правому верхньому кутку 14 шрифтом і позначають не цифрами, а літерами. Наступні додатки продовжуються відповідно до літер алфавіту. Кожен додаток повинен починатися з нової сторінки і мати тематичний заголовок, надрукований угорі з першої великої літери симетрично відносно тексту сторінки (без крапки). Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток ___». Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь. Наприклад: Додаток А, Додаток Б і т. д. Додатки нумеруються в тій послідовності, в якій на них надаються посилання в тексті.

Ілюстрації, таблиці, що є у тексті додатків, нумерують у межах кожного додатка. Їх номер складається з літери додатка і порядкового номера, між якими ставиться крапка, наприклад: «Рис. А.1.» (перший рисунок додатка А); «Таблиця А.1» (перша таблиця додатка А). Кожна таблиця має назву, котру розміщують над нею і друкують з абзацного відступу.

Таблиця 1.1

Орієнтований розподіл складових кваліфікаційної (бакалаврської) роботи

Основні елементи структури	Кількість сторінок	Обсяг
Титульний аркуш	1 сторінка	Обсяг 40-50 сторінок
Анотація кваліфікаційної (бакалаврської) роботи	1 сторінка	
Зміст	1 сторінка	
Перелік умовних скорочень	1 сторінка (за необхідністю)	
Вступ	2-5 сторінки	
Основна частина: 2 рівновеликих розділи, які можуть складаються з 2-4 підрозділів (але необов'язково). Кожен параграф завершується висновками (не виносяться до змісту)	до 35 сторінок	
Висновки	3-4 сторінки	
Список використаних джерел	не менше 30 джерел	Обсяг не обмежений
Додатки	не регламентуються	
Відгук	1-2 сторінки	Не брошурується вкінці кваліфікаційної роботи
Рецензія	1-2 сторінки	
Автореферат	300-500 слів	

РОЗДІЛ 2

ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ (БАКАЛАВРСЬКИХ) РОБІТ

2.1. Загальні вимоги до тексту кваліфікаційної (бакалаврської) роботи

Кваліфікаційна (бакалаврська) робота є науковим дослідженням, у зв'язку з чим мовне оформлення тексту має відповідати головним вимогам наукового стилю викладу. Для наукового тексту притаманний формально-логічний спосіб подання матеріалу, смислова завершеність, цілісність і зв'язність. Об'єктивність викладу забезпечується також і вказівками на джерело повідомлення чи певної думки. У процесі мовного оформлення слід дотримуватися смислової точності та ясності як ознак науковості інформації. Необхідно стежити, аби ідея роботи не губилася в текстах розділів та підрозділів, а її головна думка наскрізно проходила через увесь текст.

Матеріал повинен викладатися грамотно з використанням наукового стилю писемної мови. Виклад не повинен містити повторів та не бути перевантаженим цитатами. Не допускається просте переписування літературних джерел, забороняється їх цитування без посилань.

Найхарактернішою ознакою писемної наукової мови є формально-логічний спосіб викладу матеріалу. Це знаходить своє відображення в усій системі мовних засобів. Для наукового тексту характерними є смислова завершеність, цілісність і зв'язність. Тут найважливішим засобом вираження логічних зв'язків є спеціальні функціонально-синтаксичні засоби зв'язку, що вказують на послідовність розвитку думки (*спочатку, насамперед, потім, по-перше, по-друге, отже*), заперечення (*проте, тимчасом, але, тим не менше, аж ніяк*), причинно-наслідкові відношення (*таким чином, тому, завдяки цьому, відповідно до цього, внаслідок цього, крім того, до того ж*), перехід від однієї думки до іншої (*тепер звернімося до..., розглянемо, зупинимось на...,*

розглянувши..., перейдемо до..., необхідно зупинитися на..., необхідно розглянути...).

Науковому стилю властива низка кліше, знання й використання яких, на відміну від стилю художнього, є швидше перевагою, ніж недоліком, і свідчить про те, що автору відомі правила й закономірності написання наукового тексту.

Формулювання актуальності дослідження

Питання / проблема / мовне явище [назвати, яке – авт.] заслуговує на особливу увагу науковців, тому що...

Сьогодні проблема [назвати, яка – авт.] на часі, тому що...

Питання залишається недостатньо розробленим / не було об'єктом спеціального аналізу / висвітлене фрагментарно / потребує уважного ставлення політологів...

Проблема... належить до дискусійних.

Актуальність теми увиразнена відсутністю єдиного погляду на цілий спектр теоретичних питань щодо...

Недостатньо витлумаченим сьогодні є...

Огляд історії дослідження явища

Цю проблему досліджували...

Припущення про... вперше висунув...

Визначення... сформулювали...

Новий підхід до... запропонували...

Такого погляду дотримуються...

У вітчизняній політичній науці питанням... займалися...

Проблеми ... в політичній науці частково порушено в працях...

Вагомий внесок у розробку питань ... зробили такі політологи...

Проте низка питань залишається недостатньо висвітленою, зокрема...

Формулювання завдань прийнято починати з дієслова:

узагальнити... (результати попередніх теоретичних досліджень, результати експерименту чи опитування тощо);

встановити... (закономірності, диференційні ознаки, характерні риси);

класифікувати... (одиниці, конструкції, явища);
описати... (ознаки, структурні моделі, зв'язок тощо);
розглянути... (проблему, ознаки, структуру, моделі);
з'ясувати... (причини, сутність, структуру, основні різновиди);
порівняти... (результати, підходи, функції, визначення);
виявити типологію...;
ідентифікувати основні семантичні типи...;
проаналізувати...;
визначити специфіку...;
схарактеризувати...

Ілюстративний матеріал у тексті наводять через кліше *наприклад, як приклад..., прикладом може бути..., типовим зразком... є..., цю тезу підтверджують такі слововживання (конструкції, моделі)...*, *це положення унаочнюють... тощо.*

Формулювання висновків

Отже, дослідження підтверджує, що...

Результати дослідження дають змогу зробити висновок про...

Тож можна стверджувати, що...

Аналіз дав змогу розв'язати поставлені завдання й зробити такі висновки: 1. ...

Загальні висновки, проте, часто подають без наведених кліше, формулюючи відповіді на поставлені завдання у формі великих узагальнювальних речень одразу після заголовка «ВИСНОВКИ».

Особливістю мови наукової прози є також відсутність експресії. Звідси домінуюча форма оцінки – констатація ознак, притаманних слову, яке визначають. Тому тут більшість прикметників є частинами термінологічних виразів.

Обов'язковою вимогою об'єктивності викладу матеріалу є також вказівка на джерело повідомлення, автора висловленої думки чи якогось виразу. У тексті цю умову можна реалізувати за допомогою спеціальних вставних слів і

словосполучень (за повідомленням, за відомостями, на думку, за даними, на нашу думку тощо).

В українській науці існує неписане правило замість «я» використовувати «ми» з огляду на те, що представлення суб'єкта авторства як формального колективу надає більшого об'єктивізму викладові. Вираження авторства через «ми» дає змогу відобразити власну думку як думку певної групи людей, наукової школи чи наукового напрямку. І це цілком зрозуміло, оскільки сучасну науку характеризують такі тенденції, як інтеграція, колективність творчості, комплексний підхід до вирішення проблем. Займенник «ми» та його похідні набагато краще передає й відтінює ці тенденції.

Під час написання кваліфікаційної (бакалаврської) роботи необхідно дотримуватися таких вимог до тексту:

- чіткість побудови та викладу матеріалу;
- логічна послідовність;
- переконливість і достатність аргументації;
- лаконічність і точність визначень та формулювань;
- конкретність результатів дослідження;
- адекватні засоби опрацювання даних (математична статистика, якісний аналіз);
- обґрунтованість висновків та рекомендацій тощо.

2.2. Правила оформлення кваліфікаційної (бакалаврської) роботи

Оформлення роботи

Кваліфікаційна (бакалаврська) робота оформлюється відповідно до вимог державного стандарту України (ДСТУ 3008-2015). Текст роботи друкується на аркушах білого паперу формату А4 (210x297) і розміщується на одній стороні аркуша. Тип шрифту – Times New Roman Cyr. Шрифт основного тексту – звичайний, розмір 14; абзац – 1,25; інтервал – 1,5; текст повинен бути відформатованим по ширині й без перенесень.

Кожна сторінка має однакові поля: ліве – 20 мм, праве – 10 мм, верхнє, нижнє – 20 мм. Сторінка тексту повинна містити 29-30 рядків.

Оформлена робота повинна бути переплетеною. Друкарські помилки, описки й графічні неточності, які виявилися під час написання кваліфікаційної (бакалаврської) роботи, можна виправляти підчищенням або зафарбовуванням білою фарбою на тому ж місці. Допускається не більше двох виправлень на одній сторінці.

Роботу подають до захисту у переплетеному вигляді.

Оформлення розділів (підрозділів)

Заголовки структурних частин кваліфікаційної (бакалаврської) роботи «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» – друкують великими літерами симетрично до набору (по центру).

Крапку наприкінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. У кінці заголовка (назва підрозділів), надрукованого в підбір до тексту, ставиться крапка. Відстань між заголовками (за винятком заголовка пункту) та текстом повинна дорівнювати 2-2,5 інтервалам.

Кожну структурну частину кваліфікаційної роботи потрібно починати з нової сторінки (крім назв підрозділів і пунктів у межах розділу).

Не допускається розташування назв розділів, підрозділів, а також пунктів і підпунктів у нижній частині сторінки, якщо після неї міститься лише один рядок тексту.

Номери сторінок проставляються у правому верхньому кутку (без крапки). Нумерація сторінок починається з титульного листа, на якому цифра «1» не ставиться. Рисунки, таблиці (які розміщені в тексті роботи), список використаних джерел, додатки також включаються до наскрізної нумерації.

Використовувані в роботі лапки повинні бути одного стилю: “” або «», або """, або „”. Аналогічною є вимога і до стилю апострофів: ’ або ‘ або ’ –

однаково по всьому тексту.

Зазначаючи в тексті роботи прізвища та ініціали дослідників, необхідно дотримуватись одного стилю: Грицай М. С., Федченко П. М. або М. С. Грицай, П. М. Федченко, або М. Грицай, П. Федченко. При цьому при наведенні переліку авторів слід подавати його за алфавітом. Між прізвищем та ініціалами (слідкуючи, щоб вони лишились в одному рядку) необхідно використовувати нерозривний пробіл (стандартне сполучення клавіш «Shift – Ctrl – Пробіл»).

Оформлення ілюстрацій, таблиць

Ілюстрації (малюнки, графіки, схеми, діаграми) подаються безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, або у додатках.

Ілюстрації позначаються словом «Рис.» і нумеруються послідовно в межах розділу (за винятком ілюстрацій, поданих у додатках). Номер ілюстрації складається із номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Наприклад: «Рис. 1.2» (другий рисунок першого розділу). Назву рисунка друкують з великої літери та розміщують під ним посередині рядка.

Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) у межах розділу. У правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис «Таблиця» із зазначенням її номера. Номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 1.2» (друга таблиця першого розділу). Назву таблиці розміщують над нею і друкують з абзацного відступу.

2.3. Загальні правила цитування та посилання на використані джерела

При написанні кваліфікаційної (бакалаврської) роботи студент повинен давати посилання на джерела, матеріали або окремі результати з яких наводяться в дослідженні, або на ідеях і висновках яких розроблюються проблеми, задачі, питання, вивченню яких присвячена робота. Посилатися

потрібно на останні видання публікацій. На більш ранні видання можна посилалися лише в тих випадках, коли в них наявний матеріал, який не включено до останнього видання.

Цитата в тексті подається в лапках, а потім у квадратних дужках міститься порядковий номер джерела у списку використаних джерел та номери сторінок, з яких береться інформація, наприклад: «... соборність України – означає як територіальну єдність, так і соборність особистості та соборну здатність нації творити державний дім» [7, с. 32]. Порухення цих вимог може призвести до кваліфікації дій автора як плагіату й до недопуску роботи до захисту.

Посилання в тексті кваліфікаційної (бакалаврської) роботи на джерела слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділений двома квадратними дужками у працях [5-7] або [5; 7].

Науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований текст. Пряме цитування конкретного джерела не повинно перевищувати 1-2 абзаців. Кількість прямих цитат на одній сторінці роботи не повинна перевищувати 2-3. Не потрібно подавати цитати у висновках.

Загальні вимоги до цитування такі:

а) текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в тій граматичній формі, у якій він поданий у джерелі, із збереженням особливостей авторського написання. Наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяються лапками, за винятком тих, які викликали загальну полеміку. У цих випадках використовується вираз «так званий»;

б) цитування повинне бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручень думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні не допускається;

в) кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;

г) при непрямому цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами) потрібно бути гранично точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів і давати відповідні посилання на

джерело;

д) якщо автор кваліфікаційної (бакалаврської) роботи виділяє деякі слова, то робиться відповідне застереження, наприклад: (курсив наш. – О.Д.), (підкреслено мною. – О.Д.), (розрядка моя. – О.Д.).

У бібліографічному описі на першому місці ставлять прізвище, а потім – ініціали.

Усі джерела в списку подаються тією мовою, якою вони видані. Список починається з джерел українською мовою. Література іноземними мовами наводиться в кінці списку. Відомості про джерела, які включено до списку, подаються згідно з вимогами державного стандарту. Приклади оформлення бібліографічного опису в списку використаних джерел наведено в додатку Ж.

2.4. Дотримання вимог академічної доброчесності

Згідно статті 42 Закону України «Про освіту» та «Положення про академічну доброчесність учасників освітнього процесу в Університеті Ушинського» кожний студент зобов'язаний виконувати вимоги освітньої програми, дотримуючись загальних засад та правил наукової етики та академічної доброчесності, зокрема не допускати академічного плагіату.

Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Дотримання академічної доброчесності при написанні кваліфікаційної роботи *передбачає*:

- самостійне виконання всіх етапів підготовки та написання роботи;
- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;

– надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Порушенням академічної доброчесності вважається:

– *академічний плагіат* – оприлюднення (частково або повністю) наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження, та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства. При цьому, плагіатом є не лише текстові запозичення, зроблені без покликань, але й запозичення ідей (думок) інших науковців без посилання на джерела, у яких такі оприлюднено;

– *самоплагіат* – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів, як нових наукових результатів;

– *фабрикація* – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;

– *фальсифікація* – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;

– *списування* – використання письмових робіт із зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;

– *обман* – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;

– *хабарництво* – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі.

До захисту кваліфікаційної (бакалаврської) роботи, здобувач вищої освіти зобов'язаний надати на кафедру її електронну версію для здійснення перевірки академічного тексту на оригінальність, тобто на наявність текстових запозичень

(академічного плагіату), за допомогою спеціальної програми (Strike Plagiarism). Контроль за виявленням академічного плагіату покладений на завідувача кафедри та наукових керівників. Рекомендований допустимий відсоток збігів / подібності / схожості в роботах здобувачів вищої освіти визначено рішенням кафедри та науково-методичною радою факультету і становить не більше 40%. У разі більшого відсотку збігів / подібності / схожості, якщо це впливає із специфіки теми роботи (наприклад, вимагається текстуальне наведення нормативно-правових актів) він докладно обґрунтовується у відгуку наукового керівника.

Кваліфікаційна робота, у якій виявлено ознаки академічного плагіату або іншого виду порушення академічної доброчесності, не допускається до захисту та повертається студенту на виправлення та доопрацювання.

Якщо встановлено факт академічного плагіату або іншого виду порушення академічної доброчесності, то відповідальність лежить на авторові роботи.

РОЗДІЛ 3

ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ (БАКАЛАВРСЬКОЇ) РОБОТИ

3.1. Підготовка до публічного захисту. Попередній захист

Підготовка до публічного захисту та публічний захист є логічним завершенням виконання кваліфікаційної (бакалаврської) роботи. Кафедрою встановлюються контрольні терміни звітування здобувача вищої освіти.

Не пізніше ніж за 1 місяць до захисту відбувається попереднє обговорення кваліфікаційної (бакалаврської) роботи (попередній захист), яке проходить на засіданні випускової кафедри (або спільного засідання кафедр, за потребою чи у випадку з міждисциплінарною темою).

Після врахування всіх зауважень керівника здобувач вищої освіти завершує оформлення роботи й подає її керівникові для підсумкової перевірки відповідності встановленим вимогам. Керівник з'ясовує ступінь готовності роботи, відповідність її вимогам, засвідчує відсутність плагіату та належний ступінь оригінальності тексту. За умови належного виконання роботи керівник допускає її до попереднього захисту. Здобувач вищої освіти подає на попередній захист завершену роботу, але не прошиває її. У разі виявлення несуттєвих недоліків йому може бути надано певний термін для їх усунення.

Для проведення попереднього захисту здобувач повинен подати на випускову кафедру:

- кваліфікаційну роботу у друкованому вигляді, не переплетену в жорстку палітурку;
- короткий звіт подібності (результат перевірки кваліфікаційної (бакалаврської) роботи на ознаки академічного плагіату);
- відгук наукового керівника;
- у разі наявності копію тексту тез доповіді на науковій конференції та/або наукової статті (для кваліфікаційної (бакалаврської) роботи).

Здобувач також повинен бути готовий коротко доповісти про основний зміст кваліфікаційної (бакалаврської) роботи.

Комісія заслуховує доповідь здобувача.

Під час попереднього захисту члени комісії можуть надати здобувачу рекомендації щодо доопрацювання окремих розділів або кваліфікаційної (бакалаврської) роботи в цілому для підготовки її до захисту перед ЕК.

За результатами попереднього захисту, відображеними у протоколі роботи комісії, кафедра ухвалює рішення про допуск або недопуск до захисту кваліфікаційних (бакалаврських) робіт перед ЕК. Балова оцінка за результатами попереднього захисту не виводиться.

Після попереднього захисту за умови успішного його проходження та повної відповідності кваліфікаційної (бакалаврської) роботи встановленим вимогам, доопрацювання роботи згідно з пропозиціями і зауваженнями (за необхідності), вона зшивається у тверду обкладинку. Завершена, оформлена належним чином та прошита кваліфікаційна (бакалаврська) робота повинна бути подана здобувачем вищої освіти рецензенту та керівникові для написання, відповідно, рецензії та відгуку.

Науковий керівник подає у письмовій формі **відгук про кваліфікаційну (бакалаврську) роботу**. У відгуку керівник роботи повинен схарактеризувати діяльність випускника під час виконання кваліфікаційної (бакалаврської) роботи за такою схемою:

- відповідність виконаної роботи темі та встановленим вимогам;
- правильність використання понять і термінологічного апарату;
- ефективність використання рекомендованої літератури;
- аналіз зарубіжного досвіду;
- використання матеріалів, отриманих під час проходження практики;
- уміння робити висновки та обґрунтовувати пропозиції;
- характеристика ділових якостей здобувача вищої освіти, виявлених під час роботи;
- висновки.

У разі надання негативного відгуку на кваліфікаційну (бакалаврську) роботу науковим керівником, такий відгук повинен бути розгорнутим і містити: обґрунтування актуальності теми, логічності і структури викладення матеріалу, якості огляду і аналізу літератури, коректності посилань на наведені в тексті цитати інших авторів, коректності й обґрунтованості вибору методів дослідження, якості емпіричного матеріалу, коректності формулювання власних висновків, відповідності висновків меті та завданням роботи, якості оформлення роботи, апробацію результатів дослідження.

Рецензування кваліфікаційної (бакалаврської) роботи проводять висококваліфіковані науково-педагогічні працівники, які є фахівцями з певної спеціальності та працюють в інших закладах вищої освіти/установах. Склад рецензентів затверджується на засіданні кафедри.

У рецензії зазначають:

- актуальність теми;
- уміння визначити основні питання і викладати матеріал у логічній послідовності й взаємозв'язку;
- позитивні сторони та недоліки при висвітленні теми (глибина розкриття, повнота вивчення літературних джерел тощо);
- самостійність, творчий підхід здобувача вищої освіти до осмислення теоретичного і фактичного матеріалу;
- уміння користуватися працями класиків вітчизняної і світової науки, нормативно-правовими актами, бібліографічним апаратом для ілюстрації своїх думок;
- оформлення кваліфікаційної (бакалаврської) роботи;
- наявність висновків і пропозицій.

Рецензія містить також і рекомендації щодо оцінки роботи.

Зовнішня рецензія за підписом рецензента засвідчується печаткою організації (у разі її наявності) або готується на оригінальному бланку організації. Без зовнішньої рецензії кваліфікаційна (бакалаврська) робота до

захисту не допускається. Негативний висновок рецензента не є підставою для недопущення кваліфікаційної (бакалаврської) роботи до захисту перед ЕК.

Внесення змін до кваліфікаційної (бакалаврської) роботи після складання відгуку керівника та рецензії не допускається.

Студент має право ознайомитися зі змістом рецензії на свою роботу не пізніше ніж за день до захисту.

Завершена, оформлена належним чином та прошита робота, а також подання з висновком не пізніше ніж за 3 дні до початку захистів кваліфікаційних (бакалаврських) робіт мають бути надані на кафедру.

За результатами обговорення на засіданні кафедра ухвалює *рішення про недопущення до захисту кваліфікаційних (бакалаврських) робіт студентів*, які не виконали індивідуального навчального плану та/або не подали у встановлений термін підготовленої до захисту кваліфікаційної (бакалаврської) роботи.

У разі невідповідності роботи визначеним вимогам, а саме:

– якщо у визначені терміни науковому керівникові подана робота, яка не відповідає визначеним вимогам щодо змісту чи форми кваліфікаційної (бакалаврської) роботи, то науковий керівник повертає роботу на доопрацювання;

– якщо ж робота з позитивним відгуком наукового керівника надійшла своєчасно до рецензента, однак останній виявив, що вона не відповідає визначеним вимогам щодо змісту чи форми роботи, то рецензент пише рецензію на роботу, оцінюючи її негативно. Така робота допускається до захисту перед ЕК, яка з урахуванням особистого ознайомлення членів комісії з роботою, урахуванням оцінки роботи рецензентом та її захисту студентом ухвалює рішення більшістю голосів від складу комісії про її оцінку;

– якщо у кваліфікаційній (бакалаврській) роботі виявлено плагіат. Відповідно до Закону України «Про вищу освіту», особи, які навчаються в закладах вищої освіти, зобов'язані виконувати вимоги освітньої програми, дотримуючись академічної доброчесності, зокрема не допускати академічного

плагіату. Плагіатом вважається оприлюднення (частково або повністю) наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження та/або відтворення опублікованих (оприлюднених) текстів інших авторів без відповідного покликання. При цьому, плагіатом є не лише текстові запозичення, зроблені без покликань, але й запозичення ідей (думок) інших науковців без посилання на джерела, у яких такі оприлюднено. Якщо у кваліфікаційній (бакалаврській) роботі виявлено науковим керівником, рецензентом чи членом ЕК плагіат, то залежно від того, на якому етапі був виявлений плагіат: на таку роботу пишеться негативний відгук науковим керівником з недопущенням роботи до захисту перед ЕК, або негативна рецензія рецензентом, або робота оцінюється незадовільною оцінкою екзаменаційною комісією (якщо плагіат був виявлений в ході захисту роботи).

3.2. Нормоконтроль кваліфікаційної роботи

Виправлена згідно із зауваженнями наукового керівника чернетка подається на нормоконтроль, проходження якого означає відповідність оформлення кваліфікаційної (бакалаврської) роботи встановленим вимогам та можливість подання роботи до захисту.

Нормоконтроль проводиться лаборантом кафедри під час подання кваліфікаційних (бакалаврських) робіт на кафедру.

Контролюється:

- відповідність назви роботи наказу із закріпленням теми;
- дотримання технічних вимог до оформлення роботи, наведених у цих методичних рекомендаціях;
- дотримання вимог до структури роботи;
- ідентичність назв розділів і підрозділів у змісті та в тексті роботи;
- наявність відгуку наукового керівника та рецензії;
- наявність ксерокопій друкованих статей та / або тез наукових доповідей;

- наявність звіту подібності кваліфікаційної (магістерської) роботи;
- наявність автореферату;
- наявність електронного варіанту роботи.

Якщо робота відповідає зазначеним вимогам, лаборант реєструє її у відповідному журналі обліку. Кваліфікаційна (бакалаврська) робота, яка несвоєчасно подана на реєстрацію та не відповідає встановленим вимогам, до захисту не допускається.

3.3. Підготовка до захисту та процедура публічного захисту кваліфікаційної роботи

До захисту кваліфікаційної роботи здобувач обговорює з науковим керівником тези виступу і готує відповіді на зауваження рецензента.

Кваліфікаційну роботу здобувач вищої освіти захищає прилюдно на засіданні екзаменаційної комісії (ЕК) у присутності наукового керівника.

Для захисту кваліфікаційних (бакалаврських) робіт наказом ректора створюється екзаменаційна комісія (ЕК) зі складу найбільш досвідчених працівників професорсько-викладацького складу. Комісія проводить свої засідання відкрито та згідно із затвердженим графіком роботи.

Не пізніше ніж за день до початку захистів кваліфікаційних (бакалаврських) робіт на поточній сесії секретарем передається у відповідну ЕК, де відбуватиметься захист роботи:

- кваліфікаційна (бакалаврська) робота;
- подання голові ЕК щодо захисту кваліфікаційної (бакалаврської) роботи (Додаток Ж);
- письмова рецензія;
- відгук наукового керівника;
- висновок кафедри про допуск здобувача вищої освіти до захисту;
- звіт подібності кваліфікаційної (бакалаврської) роботи;

- копії друкованих статей та / або тез наукових доповідей тощо за темою роботи;

- автореферат.

У визначений день здобувач вищої освіти повинен з'явитися для публічного захисту роботи. На захист здобувач вищої освіти повинен підготувати доповідь, у якій варто представити свою роботу в стислому вигляді:

- окреслити тему дослідження;

- визначити об'єкт і предмет дослідження;

- стисло викласти найбільш важливі положення та основний зміст роботи;

- описати методику й результати дослідження;

- окреслити можливості практичного використання результатів роботи;

- представити основні висновки, які були одержані під час написання роботи;

- визначити перспективи подальших досліджень з обраної тематики.

Завершуючи виступ, здобувач вищої освіти має вказати, які його пропозиції вже впроваджено або заплановано до впровадження; де ще доцільно, на його думку, застосувати результати дослідження та яка їх практична цінність. На виступ здобувача вищої освіти перед ЕК відводиться до 10 хвилин. Текст доповіді здобувача вищої освіти на захисті кваліфікаційної (бакалаврської) роботи має бути погоджено з науковим керівником. Студент виголошує доповідь державною мовою. Рекомендовано підготувати презентацію, використовуючи сервіси для її створення (Google Slides, Prezi, Power Point та ін.).

Після виголошення доповіді голова та члени комісії, а також інші особи, присутні на захисті, можуть звертатися до студента із запитаннями, **на які він зобов'язаний надати стислі, чіткі та кваліфіковані відповіді, що стосуються лише змісту роботи. На запитання слід відповідати відразу після їх постановки.**

Після відповіді на всі запитання оголошується зміст рецензії, а також слово може бути надано керівнику кваліфікаційної (бакалаврської) роботи. Виступ та відповіді на запитання, зауваження й побажання, зазначені в рецензії на роботу загалом, повинні показати найвищий рівень теоретичної підготовки здобувача вищої освіти, його всебічну ерудицію та вміння доступно викласти основні результати проведеного дослідження.

3.4. Оцінювання кваліфікаційної роботи

За результатом захисту ЕК ухвалює рішення про оцінку знань, а також про присвоєння студентам кваліфікації та видачі дипломів на засіданні комісії відкритим голосуванням більшістю голосів членів ЕК, які брали участь у її засіданні. За однакової кількості голосів голос голови ЕК є вирішальним. Рішення ЕК оголошує студентам голова в усній формі у той же самий день, із занесенням результату до протоколу засідання ЕК. Помилки та виправлення у протоколах не допускаються.

Повторний захист кваліфікаційної (бакалаврської) роботи з метою підвищення оцінки заборонено.

У разі незгоди з оцінкою, студент може подати заяву чи скаргу з питань порушення прав або необ'єктивної оцінки голові ЕК, який їх розглядає та ухвалює відповідні рішення.

Студенту, який отримав незадовільну оцінку за захист кваліфікаційної (бакалаврської) роботи перед ЕК, не присвоюється освітнього ступеня бакалавра та кваліфікації, не видається диплом і він відраховується з Університету Ушинського, з видачею академічної довідки встановленого зразка. У таких випадках ЕК ухвалює рішення про повторний захист роботи з доопрацюванням або написання роботи на нову тему, визначену кафедрою. Вказане рішення фіксується у протоколі засідання ЕК.

Такий студент допускається до повторного захисту кваліфікаційної (бакалаврської) роботи протягом трьох років після закінчення Університету.

Якщо незахищена робота отримала позитивну рецензію рецензента і ЕК ухвалила рішення про можливість повторного захисту роботи з доопрацюванням, то студент може захищати ту саму роботу, врахувавши висловлені зауваження. У разі наявності негативної рецензії, отримання негативної оцінки на захисті, ЕК ухвалює рішення про написання роботи на нову тему.

Якщо студент не з'явився на захист кваліфікаційної (бакалаврської) роботи в час роботи ЕК щодо атестації здобувачів вищої освіти без поважної причини, його відраховують з Університету. У протоколі засідання ЕК зазначається, що студент є неатестований у зв'язку з неявкою на засідання екзаменаційної комісії.

Захистити кваліфікаційну (бакалаврську) роботу у такому разі студент зможе за правилами, описаними вище.

У разі неявки студента з поважних причин для захисту кваліфікаційної (бакалаврської) роботи на день, визначений розкладом захисту робіт, такий студент після пред'явлення документа, який підтверджує поважність причин відсутності на захисті, може захистити кваліфікаційну (бакалаврську) роботу в інший день, але в межах часу роботи відповідної ЕК щодо атестації здобувачів вищої освіти.

Під час захисту кваліфікаційних (бакалаврських) робіт ведеться протокол засідання ЕК, у якому відображаються всі запитання до здобувача вищої освіти.

По завершенні роботи ЕК її голова складає звіт, у якому відображає якісні та кількісні показники захисту, пропозиції щодо вдосконалення кваліфікаційних (бакалаврських) досліджень.

Під час оцінювання кваліфікаційної (бакалаврської) роботи ЕК бере до уваги такі показники:

- актуальність обраної теми;
- чіткість формулювання об'єкта, предмета, завдань дослідження;
- логічність структури та її відповідність темі роботи;
- системність і глибина теоретичного аналізу проблеми;

- об’єктивне висвітлення стану питання з творчим використанням сучасних джерел інформації;
- практичне значення результатів;
- наявність посилань на джерела інформації;
- відсутність дублювання, описового матеріалу, стереотипних рішень, що не впливають на суть та висвітлення отриманих результатів;
- загальна та професійна грамотність, лаконізм і логічна послідовність викладу матеріалу;
- результати апробації, наявність публікацій з теми;
- достовірність та обґрунтованість висновків;
- якість оформлення;
- самостійність виконання;
- ступінь володіння студентом матеріалом дослідження;
- чіткість, аргументованість відповідей на запитання членів ЕК;
- зауваження й рекомендації рецензента (та оцінка) й наукового керівника роботи.

Критерії оцінювання з урахуванням національної шкали та шкали ECTS розробляються та затверджуються кафедрою. Розроблені критерії оцінювання кваліфікаційної (бакалаврської) роботи, насамперед, ураховують її теоретичний рівень, наукову новизну та практичне значення.

Оцінювання результатів захисту кваліфікаційних (бакалаврських) робіт здійснюється у порядку, передбаченому прийнятою в Університеті Ушинського системою контролю знань: за національною (чотирибальною) та ECTS шкалами.

Критерії оцінювання кваліфікаційної (бакалаврської) роботи

Показник успішності студента (бали)	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	Критерії оцінювання
90-100	A	Відмінно	Кваліфікаційна (бакалаврська) робота має ознаки самостійного дослідження,

			інноваційний характер, наукову новизну та теоретичне й практичне значення. Зміст відповідає темі, меті та завданням дослідження; коректно визначений і оформлений науковий апарат; здійснений глибокий і всебічний аналіз інформаційних джерел; обґрунтовано актуальність і всебічно розкрито тему; матеріал викладено логічно і послідовно з відповідними авторськими висновками, які зроблено на високому рівні узагальнення й відповідно до завдань дослідження; текст роботи оформлено відповідно до існуючих вимог. Робота повністю відповідає встановленим вимогам, виконана на високому теоретичному і практичному рівнях. Відгук наукового керівника та рецензія позитивні. Під час захисту здобувач вищої освіти демонструє розуміння наукової проблеми відповідно до теми дослідження, вільно володіє теоретичним і фактичним матеріалом з досліджуваної проблеми, під час доповіді вміло використовує презентацію, впевнено відповідає на поставлені питання. Захист засвідчує високу обізнаність здобувача вищої освіти з предметом дослідження.
Оцінка «добре» виставляється за наявності несуттєвих помилок в оформленні роботи, у виступі і відповідях студента:			
82-89	В	Добре	Кваліфікаційна (бакалаврська) робота має ознаки самостійного дослідження, інноваційний характер, наукову новизну та теоретичне й практичне значення. Зміст повною мірою відповідає темі, меті та завданням дослідження; коректно визначений і оформлений науковий апарат; здійснений глибокий і всебічний аналіз інформаційних джерел; авторські висновки здійснено на достатньому рівні узагальнення й відповідно до завдань дослідження; текст роботи оформлено відповідно до існуючих вимог, водночас у вирішенні завдань дослідження та технічному оформленні мають місце окремі недоліки. Відгуки наукового керівника та рецензія позитивні. Під час захисту здобувач вищої освіти демонструє розуміння наукової

			проблеми відповідно до теми дослідження, оперує даними дослідження, використовуючи презентацію під час доповіді, без особливих труднощів відповідає на поставлені запитання.
74-81	С	Добре	Кваліфікаційна (бакалаврська) робота виконана самостійно, має наукову новизну та практичне значення, зміст повною мірою відповідає темі, меті та завданням дослідження; коректно визначений і оформлений науковий апарат; здійснений аналіз інформаційних джерел; тема роботи розкрита, але мають місце окремі недоліки неprincipiального характеру: в теоретичній частині поверхнево проаналізовано літературні джерела, елементи новизни чітко не представлені; авторські висновки здійснено в цілому відповідно до завдань дослідження, однак на неглибокому рівні узагальнення; текст роботи оформлено відповідно до існуючих вимог, водночас у вирішенні завдань дослідження та технічному оформленні мають місце суттєві помилки. Робота має позитивні відгуки наукового керівника та рецензента, в яких мають місце окремі зауваження. Доповідь є логічною, проголошена впевнено й вільно, але у процесі відповіді на окремі запитання членів ЕК допускає незначні помилки. В цілому здобувач продемонстрував достатнє розуміння проблем кваліфікаційної (бакалаврської) роботи та володіння її матеріалами.
Оцінка «задовільно» ставиться при суттєвих недоліках у теоретичній і практичній частинах роботи, за відсутності прикладів і достатньої аргументованості у відповідях автора:			
64-73	Д	Задовільно	Кваліфікаційна (бакалаврська) робота у цілому виконана самостійно, має дослідницький характер, зміст відповідає темі, меті та завданням дослідження; недостатньо коректно визначений та оформлений науковий апарат; здійснений аналіз інформаційних джерел не в повній мірі відображає сучасний стан наукової розробки досліджуваної проблеми; робота

			<p>характеризується поверхневим аналізом, матеріал викладено непослідовно та необґрунтовано, чітко не простежується наукове та практичне значення; наявні окремі помилки і неточності; авторські висновки зроблено не відповідно до завдань дослідження і на неглибокому рівні узагальнення; текст роботи в цілому оформлено згідно з вимогами, проте із значною кількістю помилок. Робота має зауваження рецензента щодо змісту. До захисту підготовлена презентація доповіді, але наочна інформація не завжди коментується; основні тези роботи в доповіді розкриті, але недостатньо обґрунтовані, нечітко сформульовано висновки, пропозиції і рекомендації. Під час захисту здобувач вищої освіти виявляє невпевненість, показує слабкі знання питань теми, не завжди дає вичерпні аргументовані відповіді на запитання; не вміє доказово обґрунтовувати свої судження.</p>
60-63	Е	Задовільно	<p>Кваліфікаційна (бакалаврська) робота в цілому виконана самостійно, відповідає вимогам, має суттєві зауваження. Тема роботи в основному розкрита, зміст відповідає темі, меті та завданням, але мають місце недоліки змістовного характеру, недостатньо коректно визначений та оформлений науковий апарат; здійснений аналіз інформаційних джерел недостатньо відображає сучасний стан наукової розробки досліджуваної проблеми; наявні окремі помилки і неточності; авторські висновки зроблено не відповідно до завдань дослідження й на неглибокому рівні узагальнення; теоретичний розділ має характер запозичення, інформаційні матеріали не завжди ілюструють висновки, пропозиції; текст роботи оформлено не відповідно до вимог із значною кількістю грубих помилок. Рецензія і відгук містять окремі зауваження. Доповідь зроблена без використання презентації, не завжди правильно відповідає на запитання членів ЕК або не може наводити аргументи. Захист засвідчує суттєві недоліки та неповноту обізнаності здобувача вищої</p>

			освіти з предметом дослідження. До захисту підготовлена презентація доповіді, але наочна інформація не коментується; основні тези роботи розкриті, але недостатньо обгрунтовані, нечітко сформульовано або не обгрунтовані висновки, пропозиції і рекомендації з теми дослідження
Оцінка «незадовільно» ставиться у тому разі, коли робота за багатьма параметрами не відповідає вимогам щодо її рівня виконання чи оформлення, а її автор не володіє фактичним матеріалом і має низький рівень теоретичної підготовки:			
35-59	FX	Незадовільно	Кваліфікаційна (бакалаврська) робота не відповідає більшій частині вимогам, виконана не самостійно (зокрема, переважає механічне переписування джерел), має багато суттєвих зауважень, нечітко сформульовані завдання дослідження; відсутній критичний огляд сучасних вітчизняних та зарубіжних літературних джерел, а здійснений аналіз інформаційних джерел не відображає сучасний стан наукової розробки досліджуваної проблеми; аналіз виконаний поверхнево або взагалі відсутній. Текст роботи оформлено не відповідно до вимог із значною кількістю грубих помилок. У роботі немає висновків або вони носять декларативний характер. Оформлення роботи не відповідає вимогам, наведених у рекомендаціях. У відгуках наукового керівника і рецензента є критичні зауваження. Під час захисту роботи здобувач вищої освіти виявляє невпевненість, не може самостійно захищати основні положення дослідження, не дає відповіді на поставлені запитання або відповіді містять змістовні помилки. Захист засвідчує відсутність необхідної підготовки здобувача вищої освіти, необізнаність його з предметом дослідження.
1-34	F	Незадовільно	Кваліфікаційна (бакалаврська) робота не відповідає вимогам, виконана не самостійно (зокрема, переважає механічне переписування джерел), має багато суттєвих зауважень, не враховано останні наукові доробки та тенденції, містить істотні помилки; зміст теми не розкрито, наявний плагіат. Під час захисту

			роботи здобувач вищої освіти не продемонстрував знання основних положень роботи. Захист показав відсутність необхідної підготовки студента та повну необізнаність здобувача вищої освіти в предметі дослідження. Або кваліфікаційна (бакалаврська) робота не виконана.
--	--	--	--

Таблиця відповідності шкал оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Показник успішності (у балах)	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A (відмінно)	відмінно
82 – 89	B (дуже добре)	добре
74 – 81	C (добре)	
64 – 73	D (задовільно)	задовільно
60 – 63	E (достатньо)	
35 – 59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)	незадовільно з можливістю повторного складання
0 – 34	F (незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

3.5. Порядок зберігання кваліфікаційних робіт

Кваліфікаційні (бакалаврські) роботи після захисту передаються на профільну кафедру, яка підготувала бакалавра, де вони зберігаються протягом п'яти років. Відповідальність за їх збереження покладається на завідувача кафедри.

ДОДАТКИ

Додаток А
Заява про закріплення теми
кваліфікаційної (бакалаврської) роботи

Завідувачеві кафедри
політичних наук і права

_____ (ім'я ПРІЗВИЩЕ)

здобувача вищої освіти
денної форми навчання
спеціальності 052 «Політологія»
ОПП «Політологія»

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

З А Я В А

Прошу закріпити за мною тему кваліфікаційної (бакалаврської) роботи

Науковим керівником прошу призначити _____

_____ (науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові)

(Дата)

_____ підпис студента

_____ (ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Погоджено

_____ підпис наукового керівника

_____ (ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Погоджено

_____ підпис завідувача кафедри

_____ (ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Додаток Б
Завдання на кваліфікаційну (бакалаврську) роботу

**Державний заклад
«Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»**

Соціально-гуманітарний факультет

Кафедра політичних наук і права
Спеціальність 052 «Політологія»
ОПП «Політологія»

Затверджую
Завідувач кафедри політичних наук і
права
_____ Світлана НАУМКІНА
« ____ » _____ 20__ р.

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ (БАКАЛАВРСЬКУ) РОБОТУ СТУДЕНТУ**

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи _____

керівник роботи _____
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, учене звання)

2. Дата видачі завдання « ____ » _____ 20__ р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН-ГРАФІК ВИКОНАННЯ РОБОТИ

№	Назва етапів кваліфікаційної (бакалаврської) роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка

Студент _____
(підпис) (ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Науковий керівник _____
(підпис) (ім'я ПРІЗВИЩЕ)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШІНСЬКОГО»

Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра політичних наук і права

Кваліфікаційна робота бакалавра

ТЕМА

Виконала (в): здобувачка (ч)
освітнього ступеня бакалавра/магістра
денної/заочної форми навчання
ОПП «назва»
спеціальності _____

(шифр і назва спеціальності)

(прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник:

(науковий ступінь, учене звання)

(прізвище, ім'я, по батькові)

Одеса – 20__

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ <i>(за необхідності)</i>	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. НАЗВА РОЗДІЛУ	6
1.1. Назва підрозділу	6
1.2. Назва підрозділу	п...
1.3. Назва підрозділу	
Висновки з першого розділу	
РОЗДІЛ 2. НАЗВА РОЗДІЛУ	
2.1. Назва підрозділу	
2.2. Назва підрозділу	
2.3. Назва підрозділу	
Висновки з другого розділу	
ВИСНОВКИ	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	
ДОДАТКИ	

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВРУ	Верховна Рада України
КМУ	Кабінет міністрів України
ОДА	Обласна державна адміністрація
ЄС	Європейський союз
НАБУ	Національний банк України
РП	Розрахункова палата

**Приклади оформлення списку використаних джерел відповідно до
Національного стандарту України ДСТУ8302:2015**

<i>Характеристика джерела</i>	<i>Приклад оформлення</i>
Книги: Один автор	<ol style="list-style-type: none"> 1. Бичківський О. О. Міжнародне приватне право : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2022. 82 с. 2. Бондаренко В. Г. Немеркнуча слава новітніх запорожців: історія Українського Вільного козацтва на Запоріжжі (1917-1920 рр.). Запоріжжя, 2021. 113 с. 3. Бондаренко В. Г. Український вільнокозацький рух в Україні та на еміграції : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2021. 600 с. 4. Вагіна О. М. Політична етика : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 102 с. 5. Верлос Н. В. Конституційне право зарубіжних країн : курс лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2022. 145 с. 6. Горбунова А. В. Управління економічною захищеністю підприємства: теорія і методологія : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2021. 240 с. 7. Гурська Л. І. Релігієзнавство : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : ЦУЛ, 2022. 172 с. 8. Дробот О. В. Професійна свідомість керівника : навч. посіб. Київ : Талком, 2023. 340 с.
Два автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аванесова Н. Е., Марченко О. В. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом: теоретико-методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2023. 196 с. 2. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2021. 130 с. 3. Білобровко Т. І., Кожуховська Л. П. Філософія науки й управління освітою : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2023. 166 с. 4. Богма О. С., Кисильова І. Ю. Фінанси : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2021. 102 с. 5. Горошкова Л. А., Волков В. П. Виробничий менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2021. 131 с. 6. Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 212 с.
Три автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. Інформаційні системи і технології у фінансах : навч. посіб. Львів : Магнолія , 2023. 312 с.

	<p>2. Городовенко В. В., Макаренков О. Л., Сантос М. М. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2021. 206 с.</p> <p>3. Кузнецов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2022. 338 с.</p> <p>4. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2023. 476 с.</p>
Чотири і більше авторів	<p>1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : станом на 10 жовт. 2016 р. / К. І. Беліков та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : ЦУЛ, 2022. 528 с.</p> <p>2. Бікулов Д. Т, Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2021. 360 с.</p> <p>3. Операційне числення : навч. посіб. / С. М. Гребенюк та ін. Запоріжжя : ЗНУ, 2021. 88 с.</p> <p>4. Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2023. 264 с.</p> <p>5. Клименко М. І., Панасенко Є. В., Стреляєв Ю. М., Ткаченко І. Г. Варіаційне числення та методи оптимізації : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2021. 84 с.</p>
Автор(и) та редактор(и)/упорядники	<p>1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2022. 362 с.</p> <p>2. Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Бутко. Київ : ЦУЛ, 2021. 232 с.</p> <p>3. Дахно І. І., Алієва-Барановська В. М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2021. 560 с.</p>
Без автора	<p>1. 25 років економічному факультету: історія та сьогодення (1991-2016) : ювіл. вип. / під заг. ред. А. В. Череп. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 330 с.</p> <p>2. Криміналістика : конспект лекцій / за заг. ред. В. І. Галана ; уклад. Ж. В. Удовенко. Київ : ЦУЛ, 2023. 320 с.</p> <p>3. Миротворення в умовах гібридної війни в Україні : монографія / за ред. М. А. Лепського. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2021. 172 с.</p> <p>4. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред.: С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса : ОНУ, 2022. 306 с.</p> <p>5. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу</p>

	<p>України / за заг. ред. Т. А. Латковської. Київ : ЦУЛ, 2022. 176 с.</p> <p>6. Службове право: витоки, сучасність та перспективи розвитку / за ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Запоріжжя, 2017. 328 с.</p> <p>7. Сучасне суспільство: філософсько-правове дослідження актуальних проблем : монографія / за ред. О. Г. Данильяна. Харків : Право, 2022. 488 с.</p> <p>8. Адміністративно-правова освіта у персоналіях : довід. / за заг. ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Київ : Ін Юре, 2021. 352 с.</p> <p>9. Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 5-6 жовт. 2017 р. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 216 с.</p> <p>10. Країни пострадянського простору: виклики модернізації : зб. наук. пр. / редкол.: П. М. Рудяков (відп. ред.) та ін. Київ : Ін-т всесвітньої історії НАН України, 2021. 306 с.</p> <p>11. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агеєва. Київ : Смолоскип, 2022. 904 с.</p>
Багатотомні видання	<p>1. Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2022. Т. 17. 712 с.</p> <p>2. Лодий П. Д. Сочинения : в 2 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. А. В. Синицына. Киев ; Мелитополь : НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2022. Т. 1. 306 с.</p> <p>3. Новицкий О. М. Сочинения : в 4 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. Н. Г. Мозговая. Киев ; Мелитополь: НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2021. Т. 1. 382 с.</p> <p>4. Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків : Право, 2022. Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с.</p> <p>5. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : в 6 т. Харьков : Право, 2020 Т. 4 : Особенная часть. Косвенные налоги. 536 с.</p>
Автореферати дисертацій	<p>1. Бондар О. Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2022. 20 с.</p>

	<p>2. Гнатенко Н. Г. Групи інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с.</p> <p>3. Кулініч О. О. Право людини і громадянина на освіту в Україні та конституційно-правовий механізм його реалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Маріуполь, 2015. 20 с.</p>
Дисертації	<p>1. Авдеєва О. С. Міжконфесійні відносини у Північному Приазов'ї (кінець XVIII - початок XX ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 301 с.</p> <p>2. Левчук С. А. Матриці Гріна рівнянь і систем еліптичного типу для дослідження статичного деформування складених тіл : дис. ... канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Запоріжжя, 2020. 150 с.</p> <p>3. Вініченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с.</p>
Законодавчі та нормативні документи	<p>1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2021. 96 с.</p> <p>2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. No 2145-VIII. <i>Голос України</i>. 2017. 27 верес. (No 178-179). С. 10–22.</p> <p>3. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. No 3393-VI. <i>Відомості Верховної Ради України</i>. 2011. No 48-49. Ст. 536.</p> <p>4. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. No 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення: 15.11.2017).</p> <p>5. Деякі питання стипендіального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. No 1050. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. No 4. С. 530–543.</p> <p>6. Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. No 43/2017. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 23 лют. (No 35). С. 10.</p> <p>7. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. No 40. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. No 20. С. 136–141.</p>

	8. Інструкція щодо заповнення особової картки державного службовця : затв. наказом Нац. агентства України з питань Держ. служби від 05.08.2016 р. № 156. <i>Баланс-бюджет</i> . 2016. 19 верес. (№ 38). С. 15–16.
Архівні документи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Лист Голови Спілки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Спілки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. <i>ЦДАГО України</i> (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71. 2. Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. <i>ЦДАВО України</i> (Центр. держ. архів вищ. Органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3. 3. Наукове товариство ім. Шевченка. <i>Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України</i>. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.
Патенти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 С09К11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.22; опубл. 27.08.22, Бюл. № 13. 4 с. 2. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2021; опубл. 01.08.2021, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.
Препринти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2022. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1). 2. Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ / ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов. Харьков : ННЦ ХФТИ, 2021. 19 с.: ил., табл. (Препринт. НАН Украины, Нац. науч. центр «Харьк. физ.-техн. ин-т»; ХФТИ2006-4).
Стандарти	<ol style="list-style-type: none"> 1. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація). 2. ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2021. 181 с. 3. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення

	<p>слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила(ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2021. 15 с. (Інформація та документація).</p>
Каталоги	<ol style="list-style-type: none"> 1. Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Донец. ботан. сад НАН Украины. Донецк : Лебедь, 2022. 228 с. 2. Історико-правова спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Землянщина. Харків, 1996. 64 с. 3. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін. ; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів : Новий час, 2023. 160 с.
Бібліографічні показники	<ol style="list-style-type: none"> 1. Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності : бібліогр. покажч. Вип. 2 / уклад.: О. В. Левчук, відп. за вип. Н. М. Чала ; Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2021. 60 с. 2. Микола Лукаш : біобібліогр. покажч. / уклад. В. Савчин. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2023. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 10). 3. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні : бібліогр. покажч. / уклад.: Н. М. Загородна та ін.; наук. ред. Т. В. Марусик; відп. за вип. М. Б. Зушман. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2021. 512 с. (До 140-річчя від дня заснування). 4. Лисодєд О. В. Бібліографічний довідник з кримінології (1992-2002) / ред. О. Г. Кальман. Харків : Одісей, 2021. 128 с. 5. Яценко О. М., Любовець Н. І. Українські персональні бібліографічні показники (1856-2013). Київ : Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, 2021. 472 с. (Джерела української біографістики ; вип. 3).
Частина видання: книги	<ol style="list-style-type: none"> 1. Баймуратов М. А. Имплементация норм международного права и роль Конституционного Суда Украины в толковании международных договоров / М. А. Баймуратов. Михайло Баймуратов: право як буття вченого : зб. наук. пр. до 55-річчя проф. М. О. Баймуратова / упоряд. та відп. ред. Ю. О. Волошин. Київ, 2021. С. 477–493. 2. Гетьман А. П. Екологічна політика держави: конституційно-правовий аспект. <i>Тридцять лет с</i>

	<p><i>екологическим правом</i> : избранные труды. Харьков, 2023. С. 205–212.</p> <p>3. Коломоець Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. <i>Адміністративне право України</i> : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоець. Київ, 2023. С. 195–197.</p> <p>4. Алексєєв В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. <i>Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні</i> : монографія. Чернівці, 2022. С. 151–169.</p>
<p>Частина видання: матеріалів конференцій (тези, доповіді)</p>	<p>1. Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. <i>Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації</i> : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2022 р. Київ, 2017. С. 133–136.</p> <p>2. Анциперова І. І. Історико-правовий аспект акту про бюджет. <i>Дослідження проблем права в Україні очима молодих вчених</i> : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 квіт. 2022 р.). Запоріжжя, 2023. С. 134–137.</p> <p>3. Кононенко Н. Методологія толерантності в системі суспільних відносин. <i>Формування толерантного свідомості в суспільстві</i> : матеріали VII міжнарод. антитерорист. форуму (Братислава, 18 нояб. 2010 г.). Київ, 2022. С. 145–150.</p> <p>4. Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Позатекстові елементи як засіб формування медіакультури читачів науково-популярних журналів. <i>Актуальні проблеми медіаосвіти в Україні та світі</i> : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2021 р. Запоріжжя, 2022. С. 50–53.</p> <p>5. Соколова Ю. Особливості впровадження проблемного навчання хімії в старшій профільній школі. <i>Актуальні проблеми та перспективи розвитку медичних, фармацевтичних та природничих наук</i> : матеріали III регіон. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 29 листоп. 2020 р. Запоріжжя, 2023. С. 211–212.</p>
<p>Частина видання: довідкового видання</p>	<p>1. Кучеренко І. М. Право державної власності. <i>Великий енциклопедичний юридичний словник</i> / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2020. С. 673.</p> <p>2. Пирожкова Ю. В. Благодійна організація. <i>Адміністративне право України</i> : словник термінів / за ред.: Т. О. Коломоець, В. К. Колпакова. Київ, 2023. С. 54–55.</p>

	3. Сірий М. І. Судова влада. <i>Юридична енциклопедія</i> . Київ, 2023. Т. 5. С. 699.
Частина видання: продовжуваного видання	<p>1. Коломоець Т. О. Оцінні поняття в адміністративному законодавстві України: реалії та перспективи формування їх застосування. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2021. № 1. С. 36–46.</p> <p>2. Левчук С. А., Хмельницький А. А. Дослідження статичного деформування складених циліндричних оболонок за допомогою матриць типу Гріна. <i>Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки</i>. Запоріжжя, 2023. № 3. С. 153–159.</p> <p>3. Левчук С. А., Рак Л. О., Хмельницький А. А. Моделювання статичного деформування складеної конструкції з двох пластин за допомогою матриць типу Гріна. <i>Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій</i>. Дніпропетровськ, 2022. Вип. 19. С. 212–218.</p> <p>4. Тарасов О. В. Міжнародна правосуб'єктність людини в практиці Нюрнберзького трибуналу. <i>Проблеми законності</i>. Харків, 2023. Вип. 115. С. 200–206.</p>
Частина видання: періодичного видання (журналу, газети)	<p>1. Кулініч О. О. Право на освіту в системі конституційних прав людини і громадянина та його гарантії. <i>Часопис Київського університету права</i>. 2023. № 4. С. 88–92.</p> <p>2. Коломоець Т., Колпаков В. Сучасна парадигма адміністративного права: генеза і поняття. <i>Право України</i>. 2021. № 5. С. 71–79.</p> <p>3. Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2021. 1 листоп. (№ 205). С. 5.</p> <p>4. Біленчук П., Обіход Т. Небезпеки ядерної злочинності: аналіз вітчизняного і міжнародного законодавства. <i>Юридичний вісник України</i>. 2022. 20-26 жовт. (№ 42). С. 14–15.</p> <p>5. Bletskan D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe₂: ab initio modeling and comparison with experiment. <i>Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics</i>. 2023. Vol. 19, No 1. P. 98–108.</p>
Електронні ресурси	<p>1. Влада очима історії : фотовиставка. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757& (дата звернення: 15.11.2017).</p> <p>2. Шарая А. А. Принципи державної служби за законодавством України. <i>Юридичний науковий електронний журнал</i>. 2022. № 5. С. 115–118. URL: http://sej.org.ua/5_2017/32.pdf.</p>

	<p>3. Ганзенко О. О. Основні напрями подолання правового нігілізму в Україні. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2019. No 3. С. 20–27. URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/juridichni/VestUr2015v3/5.pdf. (дата звернення: 15.11.2023).</p> <p>4. Яцків Я. С., Маліцький Б. А., Бублик С. Г. Трансформація наукової системи України протягом 90-х років XX століття: період переходу до ринку. <i>Наука та інновації</i>. 2022. Т. 12, No 6. С. 6–14. DOI: https://doi.org/10.15407/scin12.06.006.</p>
--	---

Додаток Ж
Подання голові ЕК щодо захисту кваліфікаційної
(бакалаврської/магістерської) роботи

**Державний заклад
«Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»**

**ПОДАННЯ
ГОЛОВІ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ
ЩОДО ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ
(БАКАЛАВРСЬКОЇ/МАГІСТЕРСЬКОЇ) РОБОТИ**

Направляється студент (ка) _____ для захисту кваліфікаційної роботи
(ім'я, ПРІЗВИЩЕ)
на здобуття освітнього ступеня _____
(назва освітнього ступеня)

спеціальність _____
(шифр і назва)

ОПП _____
(назва ОПП)

на тему _____
(назва теми)

Кваліфікаційна робота, звіт подібності і рецензія додаються.

Декан факультету _____
(підпис) (ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

Довідка про успішність

за період навчання на

_____ факультеті _____
(ім'я, ПРІЗВИЩЕ) (назва факультету)

_____ з _____ до _____ року
виконав індивідуальний навчальний план за освітньою програмою з таким
розподілом оцінок за шкалою закладу вищої освіти:

відмінно _____%, добре _____%, задовільно _____%;
А _____%, В _____%, С _____%, D _____%, E _____%

Фахівець/Секретар деканату _____
(підпис) (ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

Висновок керівника кваліфікаційної (бакалаврської) роботи

Керівник роботи _____

« _____ » _____ 20__ р.

Висновок кафедри про кваліфікаційну (бакалаврську) роботу

Кваліфікаційна робота розглянута. Студент (ка) _____
(ім'я, ПРІЗВИЩЕ)
допускається до захисту цієї роботи перед Екзаменаційною комісією.

Завідувач кафедри

_____ (назва кафедри) _____ (підпис) _____ (ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

« _____ » _____

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бхаттачарджи А., Ситник Н. Методологія та організація наукових досліджень: дослідження в соціально-економічних науках : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського», 2022. 173 с.
2. Дзюблюк О. В., Чайковський Я. І. Методологія наукових досліджень і написання випускних кваліфікаційних робіт : методичні вказівки для здобувачів вищої освіти першого бакалаврського і другого магістерського рівнів з банківської справи. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 114 с.
3. ДСТУ 3008:2015 Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання. / Нац. стандарт України. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2015. 26 с. (Інформація та документація).
4. ДСТУ 3582:2013. Інформація та документація. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень в українській мові. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ) / Нац. стандарт України. Вид. офіц. [На заміну ДСТУ 3582–97 ; чинний від 2013–08–22]. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с.
5. ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання / Нац. стандарт України. Вид. офіц. [Уведено вперше; чинний від 2016-07-01]. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 17 с. (Інформація та документація).
6. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/recomendatsii.pdf> (дата звернення: 22.09.2023).
7. Положення про академічну доброчесність учасників освітнього процесу Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» : затв. ректором університету від 30.08.2023 р. Одеса, 2023. URL: https://www.pdpu.edu.ua/doc/norm_doc/P101.pdf (дата звернення:

- 28.09.2023).
8. Положення про кваліфікаційні (бакалаврські/магістерські) роботи на здобуття першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» : схвалено рішенням вченої ради Університету Ушинського від 28.04.2022 р., протокол № 9. Одеса, 2022. URL: https://www.pdpu.edu.ua/doc/norm_doc/org.osv.proc/OSP-002.pdf (дата звернення: 21.09.2023).
 9. Положення про організацію контролю та оцінювання знань студентів Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» : затв. ректором університету від 29.02.2020 р. Одеса, 2020. URL: https://www.pdpu.edu.ua/doc/universitet/yakist/polojennia/org_kontrol.pdf (дата звернення: 28.09.2023).
 10. Положення про організацію освітнього процесу для здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) та другим (магістерським) рівнями в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» : схвалено рішенням вченої ради Університету Ушинського від 30.03.2023 р., протокол № 9. Одеса, 2023. URL: [https://www.pdpu.edu.ua/doc/norm_doc/P002\(2023\).pdf](https://www.pdpu.edu.ua/doc/norm_doc/P002(2023).pdf) (дата звернення: 22.09.2023).
 11. Положення про порядок створення та організацію роботи екзаменаційної комісії Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». затв. ректором університету від 21.03.2020 р. Одеса, 2020. URL: https://www.pdpu.edu.ua/doc/universitet/yakist/polojennia/P051_2020.pdf (дата звернення: 22.09.2023).
 12. Приклади оформлення використаних джерел: відповідно до Нац. стандарту України ДСТУ 8302:2015. ВД «Академперіодика» НАН

- України. Київ, 2016. URL: <https://histj.oa.edu.ua/assets/files/Posylannia.pdf> (дата звернення: 28.09.2023).
13. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Поточна редакція. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 21.09.2023).
14. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. *Офіційний вісник України*. 2017. № 20. С. 136–141.
15. Про освіту : Закону України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Поточна редакція. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 21.09.2023).

Навчально-методичне видання

**Гедікова Наталя Пилипівна
Музиченко Ганна В'ячеславівна
Наумкіна Світлана Михайлівна**

**Методичні рекомендації
до виконання та захисту кваліфікаційних (бакалаврських) робіт зі
спеціальності 052 «Політологія» (ОПП «Політологія»)**